

Geestelijke verzorging & Theologie: een LAT-relatie?

VERENIGING VOOR THEOLOGIE – 4 OKTOBER 2022

Erkenning van een nieuw beroep

- 1971: oprichting van de VGVZ: Vereniging van Geestelijk Verzorgers in Ziekenhuizen
  - in ziekenhuizen ontstaan
  - eerdere samenwerking tussen priesters en predikanten, later ook met humanistische raadslieden
  - nieuwe naam
  - beroepsvereniging
- werken in een ziekenhuis is/vraagt iets anders dan werken in een parochie of gemeente
- leentjebuurt bij sociale wetenschappen, vooral bij de cliëntgerichte, experiëntiële, existentiële psychologie (o.a. Rogers, Yalom)
- van kerugmatische naar therapeutische benadering
- onderscheid tussen pastoraat en geestelijke verzorging
- individualisering, weinig oog voor de context, van geloof naar levensbeschouwing

Herkenning van het beroep

- verbreding van de geestelijke verzorging
  - meer werkvelden, aanvankelijk alleen binnen de zorg
  - meer levensbeschouwelijke en religieuze stromingen
  - multiculturele en multireligieuze geestelijke verzorging
  - ongebonden geestelijk verzorgers
- grote differentiatie in interventies, methoden en doelen (vgl. Nieuw Handboek GV, 2006)
- zoeken naar eigen identiteit van geestelijke verzorging
  - ambt vs. professionaliteit
  - presentie vs. diagnostiek en interventie
  - vrijplaats vs. integratie en samenwerking
- van een therapeutische naar een hermeneutisch-narratieve benadering
- beroepsstandaard 2015 als gemeenschappelijke noemer: 'zingeving en levensbeschouwing'

Verkenning van het beroep

- van differentiatie naar integratie
  - verdere toename van werkvelden (bijv. jeugdzorg, zorg voor mensen met LVB, politie, eerste lijn)
  - aandacht voor 'lived religion' en 'multiple religious belonging'
  - erkenning van de diversiteit van doelgroepen en contexten
  - interne integratie: werkvelden en levensbeschouwelijke sectoren
  - externe integratie: samenwerking met andere disciplines & eigen bijdrage aan organisatiedoelen
- empirisch en conceptueel onderzoek naar een gedifferentieerde praktijk
  - onderzoek naar feitelijke praktijk van 'zingeving en levensbeschouwing' (o.a. Case Studies Project GV)
  - interreligieuze geestelijke verzorging
  - zoeken naar een hiërarchische integratie (vgl. Werner, 1957 en Breeuwsma, 1993)
- meer aandacht voor context en samenwerking (o.b.v. professioneel bewustzijn)
- meer aandacht voor niet-talige elementen: symboliek en ritualiteit (verbeelding, lichamelijkheid en esthetiek)

Internationale context

- vergelijkbare ontwikkelingen wereldwijd, vooral Europa, VS en Australië
  - vooral in de zorg, minder bij justitie en defensie
- religieus-kerkelijke achtergrond meestal nog vanzelfsprekend
- vaak onderscheid tussen 'chaplaincy' en 'spiritual care'
- uniek in Nederland
  - samenwerking met andere professionele disciplines
  - samenwerking met geestelijk verzorgers van andere levensbeschouwelijke achtergronden
  - ongebonden geestelijk verzorgers (RING en SING)
  - geestelijke verzorging in de eerste lijn (GV Thuis)
- internationale samenwerkingsverbanden

Theologie en geestelijke verzorging???

- (christelijke) theologie laat het afweten, evenals de kerken
  - is geestelijke verzorging wel theologie?
  - geen empirische oriëntatie
  - weinig aandacht en begrip voor 'lived religion' (vergelijkbaar met houding t.o.v. volksreligiositeit)
  - scherpe scheiding tussen systematische en praktische theologie
- theologische analyse en reflectie zijn onmisbaar
  - verlies en rouw
  - 'moral injury'
  - herstel na een psychiatrische stoornis
  - schuld, verantwoordelijkheid en verzoening
  - levenseinde in de palliatieve zorg
  - tragiek en eindigheid

Tot slot

‘Dat ik niet zeker ben waarover ik het heb,
betekent nog niet dat ik het net zo goed kan laten voor wat het is,
dat het de moeite niet waard is,
dat het niks is.’

Piet Verhagen (2022). *De ziel is in de lucht – liefde is haar gewicht*. KSGV, p. 21.

Literatuur

- Anbeek, C. (2013). *Aan de heidenen overgeleverd. Hoe theologie de 21ste eeuw kan overleven*. Ten Have.
- Cadge, W., & Rambo, S. (Eds.). (2022). *Chaplaincy and Spiritual Care in the Twenty-First Century. An Introduction*. The University of North Carolina Press.
- Doolgaard, J. J. A. (Ed.). (2006). *Nieuw Handboek Geestelijke Verzorging*. Kok.
- Ganzevoort, R. R., & Visser, J. (2007). *Zorg voor het verhaal. Achtergrond, methode en inhoud van pastorale begeleiding*. Meinema.
- van Knippenberg, T. (2018). *Existentiële zielzorg. Tussen naam en identiteit*. Van Warven.
- Körver, J. (2016). Ritual as a house with many mansions. Inspirations from cultural anthropology for interreligious cooperation. *Jaarboek voor Liturgie-Onderzoek*, 32, 105-123.
- Kruizinga, R., Körver, J., den Toom, N., Walton, M., & Stoutjesdijk, M. (Eds.). (2020). *Learning from Case Studies in Chaplaincy. Towards Practice Based Evidence & Professionalism*. Eburon.
- McClure, B. (2010). *Moving beyond individualism in pastoral care and counseling. Reflections on theory, theology, and practice*. Cascade Books.
- Schilderman, H. (2015). Van ambt naar vrij beroep. *Tijdschrift voor Religie, Recht en Beleid*, 6(2), 5-23.
- Timmerman, A. B. (2011). *Gezien de ander. Eerbied voor autonomie en authenticiteit in het pastoraat. Een kwalitatief-empirische, moraaltheologische studie*. 2VM Uitgeverij.
- den Toom, N. (2022). *The Chaplain-Researcher. The Perceived Impact of Participation in a Dutch Research Project on Chaplains's Professionalism*. Eburon.

Websites

- <https://vgvz.nl/>
- <https://www.ring-gv.nl/>
- <https://www.ucgv.nl/>
- <https://www.agora.nl/project-geestelijke-verzorging-thuis/>
- <https://geestelijkeverzorging.nl/>
- <https://www.transformchaplaincy.org/>
- <https://www.pastoralezorg.be/page/projects/>
- <https://www.defensie.nl/onderwerpen/personneelszorg/geestelijke-verzorging>
- <https://www.dji.nl/over-dji/organisatie-dji/landelijke-diensten/dienst-geestelijke-verzorging>